

PEDAGÓGUS SZAKMAI ETIKAI KÓDEX

Bevezető

Az ezeréves magyar iskola története során neves gondolkodóink időről időre megfogalmazták, hogy mit várnak el a tanítói mesterség gyakorlójától. Most a **pedagógustársadalom önmaga számára** fogalmazza meg szakmai munkavégzésének etikai normáit. Hasonlóképpen más jelentős hazai értelmiségi csoportokhoz, amelyek fontosnak tartják önmeghatározásuknak ezt a módját.

A Független Pedagógus Fórum első ízben 1996-ban készítette el és adta ki a Pedagógusok szakmai etikai kódexét. Az etikai kérdések iránt társadalmunkban azóta megnövekedett igények szükségessé tették az ismételt kiadást, és a korábbi változat némi átdolgozását. A jelen kódex elődje szerves folytatásának tekinthető, annak semmiben sem mond ellent.

A kódex – a műfajából adódóan – a pedagóguspályának kizárólag azokat a mozzanatait tárgyalja, amelyek etikai szempontból ítélandók meg. **Nem tér ki a jogi eszközökkel szabályozott területekre.** A pedagógusok jogainak és kötelességeinek törvényben foglalt gyűjteményét függelékben közli. Ugyanígy függelékben közli az **állam** és az **iskolafenntartók** felé megfogalmazott legfontosabb követelményeket. Ezek a pedagógusok alapvető **szakmai jogainak tekinthetők.** Teljesülésük elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a tanítótársadalom betarthassa a szakmai etikai normákat.

A Pedagógusok szakmai etikai kódexe értékelméleti alapjának az antikvitásban és a zsidó-keresztény hagyományban gyökerező európai humanista értékrendet tekinti. Ez a világlátás szabta meg tradicionálisan, mindmáig hatóan a magyar társadalom, így a pedagógusok erkölcsi normáit. Neveléstudományi alapvetését a humanista pedagógia jelenti.

A kódex megalkotásának és terjesztésének az a **célja**, hogy **igazodási pontokat** nyújtson a pedagógusoknak olyan helyzetekben, amelyek nem szabályozhatóak pusztán jogi eszközökkel. Célja az is, hogy a szakmai közmegegyezésen alapuló szabályok elfogadása, valamint a velük való azonosulás révén erősítse a pedagógustársadalom belső **összetartozását**, ezáltal fokozza társadalmi **megbecsültségét.** Célja továbbá, hogy az **iskola partnereit** informálja a pedagógus munkavégzésének erkölcsi normáiról.

1. A kódex érvényességi köre

1.1.

A kódex érvényes minden olyan magyarországi pedagógusra nézve, akinek pedagógusi végzettsége van, és hivatását a törvényben megnevezett nevelési-oktatási intézményben gyakorolja, függetlenül attól, hogy beosztását tekintve vezetett vagy vezető. **Minden pedagógus számára ajánlásnak tekintendő.** Csak annak számára bír **kötelező érvénnyel**, aki egyénileg, szervezetileg vagy intézményesen **csatlakozik** hozzá.

1.2.

Minden pedagógusra csak annyi vonatkozik belőle, amennyi az adott nevelési-oktatási intézményben a betöltött munkakörére és a munkaköri leírásában foglaltakra nézve értelemszerűen érvényes.

1. 3.

A kódexhez csatlakozó intézmények a **pedagógiai ill. a nevelési programjukban** hivatkozhatnak a kódexben foglaltak betartásának vállalására.

1. 4.

A nevelési-oktatási intézmények **szervezeti-működési szabályzatában** a kódex tartalma szükség szerint értelmezhető.

2. A pedagógus személyiségével, munkavégzésével, pályájával kapcsolatos etikai normák

2.1.

A leendő pedagógusnak tanulmányai során kötelessége önmagát fejleszteni az alábbi területeken:

- a választott szakterület(ek) tudományos igényű ismeretében és az adott tudományág önálló művelésének készségében;
- az emberről, kiemelten a fejlődésben levő emberről szóló tudás bővítésében;
- a pedagógushivatás gyakorlásához szükséges szakmai ismeretek, jártasságok és készségek gyarapításában;
- az értelmiségi embertől megkívánt általános műveltség: a kultúra, a tudományok és a gyakorlati élet területén.

2. 2.

A pedagógus pályája során küzd az elszürkülés, az üres rutinból végzett munka ellen. Állandó **önképzéssel** gyarapítja, fejleszti a hivatása gyakorlásához szükséges tudását illetve képességeit.

2.3.

Testi és lelki **egészségét** karban tartja. Betegség esetén csak abban az esetben végzi tovább a munkáját, ha az a neveltekre nézve semmiféle ártalommal sem járhat.

2.4.

A **pályakezdő pedagógus** gyakorlottabb kollégáitól tanulva folytatja szakmai gyakorlati önképzését. Az idősebb pedagógusok, az intézményvezetők, a szaktanácsadók, szakértők kiemelten törődnek a kezdővel, és szakmai tanácsokkal segítik munkáját.

2.5.

Vezetői, szakértői, szaktanácsadói vagy vizsgálónői megbízást akkor fogad el, ha megszerezte az adott beosztás megkívánta gyakorlatot és szakismereteket, illetőleg ha vállalja ezek szervezett képzés formájában történő elsajátítását.

2. 6.

A pedagógus **munkájának lényege** az, hogy tudását átadva, és a tanítványaiban rejlő képességeket kibontakoztatva hozzásegítse őket az **értékeket és javakat teremtő élethez**. E munkafolyamatban a pedagógus a **teljes személyiségével** vesz részt, és a tanítványainak is a teljes személyiségére hat. A tanítványokra való pozitív irányú **hatni tudás** a pedagógus legfontosabb kívánatos személyiségvonása.

2. 7.

A pedagógus – a nevelőmunka eredményessé tétele érdekében - állandóan **törekszik** a saját személyiségének, képességeinek **fejlesztésére**, kiemelten a következő értékek tekintetében: emberszeretet, optimizmus, lelkiismeretesség, igazságérzet, megbocsátani tudás, nyíltság, türelem, empátia, önzetlenség, a másság elfogadása, áldozatkészség, önismeret, önkontroll és felelősségvállalás.

Fejleszti továbbá az együttműködési készségét, mivel a növendékeket nem egyetlen pedagógus részéről, hanem a nevelők közösségétől érik nevelő hatások.

Fejleszti a vezetői készségeit, így a döntésképeségét, kreativitását, határozottságát, rugalmasságát, tudatosságát, szervezőképességét, konfliktuskezelő, kommunikációs és problémamegoldó képességét.

A pedagógustól elvárható, hogy csak akkor tekintse magát a **pályára alkalmasnak, ha képes és kész** a felsorolt személyiség- és magatartásformák fejlesztésére, továbbá birtokában van a 2.1. pontban felsorolt ismereteknek.

2.8.

A pedagógus, mint minden ember, tévedhet, **hibázhat**. A hibák megelőzésére, illetve a kijavításukra törekvés azonban etikai kötelessége.

2.9.

A pedagógusok a magyar társadalom **legnépesebb értelmiségi** csoportját alkotják. Természetes igényük, életformájuk az állandó tanulás és a környezet, a társadalom életének alakításában való alkotó részvétel. Vállalják a küzdelmet az erkölcsi romlás ellen. Ápolják, művelik és védik anyanyelvüket. Értelmiségi szerepükhöz életvitelükkel és erkölcsiségükkel – saját egyéniségük vállalása és megmutatása mellett – mindig méltók maradnak.

2.10.

A pedagógus felismeri és személyes megnyilvánulásaival képviseli a **természettisztelő** magatartást, a **környezettudatos** életvitelt.

2.11.

Állampolgári jogainak gyakorlását, társadalmi szerepvállalásait időben és térben határozottan elkülöníti a nevelőmunkájától.

2.12.

Maga is hozzájárul gyakorlati és elméleti munkásságával, valamint pedagógus szakmai szervezetekben kifejtett tevékenységével a nevelésügy fejlődéséhez.

3. A nevelő-oktató munka etikai normái

A pedagógus:

3.1.

a gyermek, tanuló (a továbbiakban: növendék) egyéniségét és emberi méltóságát mindenkor tiszteletben tartja, nem bántalmazza, nem alázza meg;

3.2.

törekvéseinek, céljainak elérése érdekében sem testi, sem lelki erőszakot nem alkalmaz;

3.3.

eljárásait a növendékek életkorához, egyéniségéhez és mentális képességeihez igazítja; semminemű olyan tevékenységet nem fejt ki vagy nem kezdeményez, amely káros hatással lehet a növendékek testi vagy lelki épségére;

3.4.

döntéseit a növendékek érdekeit és érdeklődését szem előtt tartva hozza meg;

3.5.

minden egyes növendékével törődik, fejleszti, diszkriminációt nem alkalmaz;

3.6.

érvényre juttatja az intézmény nevelési programjában megfogalmazott nevelési elveket, eljárásokat;

3.7.

törekszik a nevelés során keletkező konfliktusok megelőzésére, illetőleg feloldására;

3.8.

segítséget nyújt a növendékek személyes konfliktusainak, problémáinak megoldásában;

3.9.

a növendékekkel és csoportokkal a kötelező foglalkozásokon kívül is foglalkozik a törvényes munkaidő határain belül;

3.10.

szabadidős programokat szervez, és azokon részt vesz az intézmény hagyományai szerint a törvényes munkaidő határain belül;

3.11.

ügyeletek ellátása vagy az intézmény rendezvényein való részvétele során is a nevelés szempontjai tartja szem előtt;

3.12.

növendékei szüleivel kapcsolatot kezdeményez és tart a nevelés összehangolása érdekében, tiszteletben tartva a szülők elsődleges felelősségét a nevelésben;

3.13.

segíti a növendékek pályaválasztását;

3.14.

szociális, mentális problémák észlelése esetén segítséget nyújt, illetve kapcsolatot teremt az ellátó szervekkel;

3.15.

a növendék bántalmazásáról, ellátatlanságáról, gondozatlanságáról, testi, lelki, erkölcsi veszélyeztetettségéről szerzett információkat eljuttatja az intézmény vezetőségéhez és az erre szakosodott szakemberekhez, szervezetekhez;

3.16.

érdeklődik a volt növendékek életpályája iránt;

3.17.

az éves nevelő-oktató munkája tervének megvalósulását figyelemmel kíséri, és szükség esetén felülvizsgálja;

3.18.

felkészül a foglalkozásokra, tanítási órákra, és gondoskodik azok megszervezéséről;

3.19.

a foglalkozásokat pontosan tartja meg;

3.20.

csak olyan ismereteket és véleményeket közvetít a tanulók felé, amelyeknek igazságtartalmáról meg van győződve; nem vezeti félre, nem csapja be őket;

3.21.

a tanítás-tanulás folyamatában egyaránt ügyel a tananyag megértésére, elsajátítására, a gyakoroltatásra, fejlesztésre, az alkalmazásra, a rendszerezésre, az ellenőrzésre és az értékelésre;

3.22.

a dolgozatokat, írásbeli munkákat rövid időn belül kijavítja, és egyénileg értékeli;

3.23.

felkészít az iskolai tanulmányokkal összefüggő vizsgákra;

3.24.

személyre szóló fejlesztő feladatokkal egyénileg is, egyéni bánásmódot alkalmazva foglalkozik a tanítványokkal a törvényes munkaidő határain belül;

3.25.

felkészít a tanulmányi versenyekre, felkészítés nélkül nem küldi versenyre a tanítványát;

3.26.

a nevelés szempontjainak érvényesítésével látja el a foglalkozások helyettesítését, az intézmény szabályait követve;

3.27.

folyamatosan tájékozódik a szakterületének és a pedagógia világának szakmai eseményeiről, fejlődéséről;

3.28.

felkészülten részt vesz a helyi nevelési és egyéb intézményi dokumentumok megalkotásában és jóváhagyásában;

3.29.

felkészülten részt vesz a tankönyvek és taneszközök kiválasztásában;

3.30.

állandóan képezi magát, és törekszik önálló alkotó munka végzésére.

4. A gyermekekkel való kapcsolat etikai normái

4.1.

A pedagógus kapcsolata a diákokkal **mester-növendék** kapcsolat. Ebben azonban nem lehet hideg-elutasító, a formai fegyelmet előtérbe állító. Arra törekszik, hogy pozitív érzelmeket közvetítő, **elfogadó**, elsősorban a gyermek testi, szellemi, erkölcsi növekedését előmozdító, önmegvalósítását szem előtt tartó, azt segítő nevelő legyen.

4.2.

Vezető és nevelő szerepét a növendék egyéniségének tökéletes tiszteletben tartásával, és a növendékek kezdeményező hajlamának tág teret adva tölti be.

4.3.

Az erkölcsi kérdéseket, az értékeket tekintve az intézmény nevelési programjában foglaltaknak megfelelően, a nevelőtestülettel egységben lép fel. Így hangsúlyozottan a következő értékek képviselésében: az ember méltósága, a munka tisztelete és megbecsülése, a műveltség, az igazságosság, a becsületesség, a jóság, a szolidaritás.

4.4.

A különböző egyéniségű pedagógusok ugyanakkor a módszerek, az eljárások és a stílusok széles skáláját képviselhetik. Személyiségük hitelességét őrizniük kell.

4.5.

A tanulók értékelése az egyéni képességeket is figyelembe véve történik.

4.6.

A pedagógus akkor alkalmaz fegyelmezést vagy büntetést, amikor szakmai szempontból ezt tartja a legcélravezetőbb pedagógiai eljárásnak. A fegyelmezés és büntetés alapja a munkafegyelmet és a közös tevékenységet zavaró, valamint saját és a mások fejlődését gátló, romboló cselekedetek megítélése, az intézmény nevelési programjában foglaltaknak megfelelően. Fegyelmezés vagy büntetés alkalmazása közben a pedagógust nem vezetik negatív érzelmek.

4.7.

A pedagógus magánéleti vagy állampolgári problémáit nem viszi a tanulók közé.

4.8.

Tanítványával intim testi kapcsolatot nem létesít.

4.9.

A növendékét nem alázza meg, nem gúnyolja, testi fenytést nem alkalmaz.

4.10.

Saját tanítványát vagy az iskola más tanulóját magáncéllal munkára nem kéri és nem készíti.

4.11.

Kívánatos, hogy a pedagógus saját gyermekét intézményes keretben ne tanítsa. Amennyiben ez a helyi körülmények folytán elkerülhetetlen, saját gyermekét a többi növendékkal azonos bánásmódban részesíti, és semmiféle jogtalan előnyhöz nem juttatja.

5. A szülőkkel való kapcsolat etikai normái

5.1.

A pedagógus és a szülő kapcsolata **egyenrangú személyek partneri kapcsolata**, amely csak egyetlen területen, a pedagógia kompetencia területén aszimmetrikus. Itt – szaktudása alapján – a nevelő vezető szerepe érvényesül.

5.2.

A kapcsolat alapja a kölcsönös tisztelet és megbecsülés.

5.3.

A **szülői értekezleten** a pedagógus csak az egész tanulócsoporthoz érintő kérdéseket, gondokat, feladatokat tárgyalja. Nem minősíti, nem szidja az értekezlet előtt egyes növendékeit.

5.4.

Családlátogatáskor, fogadó órákon és egyéb személyes alkalmakkor teljes körű információt nyújt a szülőknek, és maga is információkat gyűjt a gyerekekről.

5.5.

A szülőkkel folytatott egyéni beszélgetések során elhangzott családi vonatkozással bíró információkat szigorúan titokban tartja.

5.6.

A különféle pénzügyi igényeknek a pedagógus ellenáll. Amennyiben ez az intézmény szabályai szerint mégis lehetséges, csak a szülők teljes körű egyetértésével teszi. A pénz felhasználásáról pontos elszámolást készít a szülőknek.

5.7.

A pedagógus sem a szülőktől, sem a növendékektől nem fogad el olyan **ajándékot**, amely értékénél vagy az ajándékozás módjánál fogva lekötöttséghez vezethet.

5.8.

A szülők munkáját saját céljaira térítésmentesen nem veszi igénybe.

5.9.

A szülők anyagi helyzetének ismeretében, ahol szükséges, kezdeményezi a szociális segítségnyújtást.

5.10.

A pedagógus a szülők között nem tesz különbséget, kapcsolatai egyenlők.

6. A pedagógus szakmai kapcsolatainak etikai normái

6.1.

A pedagógus szakmai kapcsolataiban az értékek tisztelete, a kollégák megbecsülése, a fejlődés iránti fogékonyság és a pedagógushivatás iránti elkötelezettség dominál.

6.2.

A pedagógus az intézményi szervezet tagja. Ebben a minőségében: aktívan részt vesz az intézmény szervezeti kultúrájának alakításában;

6.3.

folyamatos kollegiális munkakapcsolatot tart és együttműködik a nevelőtestület tagjaival nevelési és szakmai kérdésekben;

6.4.

érdeklődik kollégái munkája iránt, és saját tapasztalatait megosztja velük;

6.5.

nyitottan fogadja a nevelőtársak szakmai észrevételeit, akár elismerők, akár kritikusak rá nézve;

6.6.

saját szakmai megállapításainak korrekt módon hangot ad, akár elismerők, akár kritikuskak másokra nézve;

6.7.

a szakmai vitákat tárgyyszerűen, az övével ellentétes nézetek iránti toleranciával folytatja ;

6.8.

részt vesz az intézmény közéletében; alkotó módon közreműködik az értekezleteken, részt vesz a döntéshozatalban, intézményi szintű feladatokat vállal;

6.9.

méltó módon képviseli intézményét és a pedagógus hivatást a külvilág előtt;

6.10.

mindaddig kiáll a kollégája mellet a növendékek, a szülők és a külvilág előtt, amíg a másik szakmai vagy etikai hibája kétséget kizáróan be nem bizonyosodik;

6.11.

minden jogos eszközt igénybe vesz intézménye és szakmája jó hírének öregbítésére.

6.12.

A vezető és vezetett kapcsolatát a korrektség, a tárgyilagosság, az őszinteség, a kölcsönös bizalom és tisztelet jellemzi.

7. További szakmai etikai normák

7.1.

A pedagógus az intézmény nem pedagógus beosztású dolgozóival a kölcsönös tisztelet és megbecsülés jegyében alakítja kapcsolatait.

7.2.

A pedagógiai kapcsolat következtében kialakult helyzetét a pedagógus semmiféle jogtalan előny megszerzésére sem használja föl.

7.3.

A nevelői tevékenység közben szerzett magántermészetű információkkal kapcsolatban a pedagógusnak titoktartási kötelezettsége van. Ilyen információkat csakis a növendék érdekeit szem előtt tartva ad tovább, kizárólag olyan személyeknek, akiktől elvárható, hogy ezen információk birtokában eredményesebben tudnak majd cselekedni a növendék érdekében.

7.4.

Az intézmény belső életével kapcsolatos információk szolgálati titokként kezelendők, illetéktelen személyeknek tovább nem adhatók.

7.5.

A titoktartási és a szakmainak tekinthető információ átadására vonatkozó kötelezettség közötti ellentmondást a pedagógus az emberi méltóság tiszteletben tartásával, saját etikai és szakmai belátása alapján, a konkrét esetekben hozott egyedi döntésekkel oldja fel.

7.6.

A pedagógus a növendékek jelenlétében a kollégákat, az intézmény dolgozóit és a szülőket nem bírálja.

7.7.

A pedagógus sem tetteivel, sem nyilatkozataival nem csorbítja alaptalanul intézményének és hivatásának jó hírét.

7.8.

Pedagógiai kutatást vagy kísérletet csak abban az esetben végez, ha annak a növendékekre nézve káros hatása vagy utóhatása kizárható. Az intézményben folyó bármilyen kísérletről a növendékeket és a szülőket előre tájékoztatni kell, és a feltételekben velük meg kell

állapodni. A kutatásokat és kísérleteket a projekt vezetője szakszerűen dokumentálja, s az eredményeket nyilvánosságra hozza.

7.9.

A pedagógus önkritikusan viszonyul saját munkájához, azt állandóan ellenőrzi és értékeli. A külső szakmai ellenőrzést és értékelést nyitottan, együttműködően fogadja.

7.10.

A pedagógus munkája a következő mutatók alapján értékelhető:

- képzettsége,
- a növendékeinek tapasztalható és mérhető fejlődése,
- kötelességeinek teljesítése,
- személyiségének fejlődése, a hiányok pótlására való törekvése,
- az etikai normák megtartása.

7.10.

A pedagógusok (vezetők és vezetettek egyaránt) etikailag vitatható cselekményeiről hiteles írásbeli bejelentés alapján intézményi, területi vagy országos szintű szakmai etikai bizottság hivatott véleményt mondani, s azt megfelelő szakmai fórumokon az érintett tudtával nyilvánosságra hozni.

Budapest, 2001. február 15.